

частинами 2-4 ст. 368 КК України. Тобто серед представників антикорупційних органів напрацьованою є практика притягнення осіб до кримінальної відповідальності за більш тяжчий корупційний злочин з метою уможливлення проведення необхідних для цього оперативно-розшукових та негласних слідчих (розшукових) дій. При цьому процесуальні особливості отримання доказів безпосередньо впливають на правову кваліфікацію вчиненого діяння, що є неприпустим. Виправлення такої ситуації вбачається в розширенні кола повноважень працівників правоохоронних органів при здійсненні оперативно-розшукової діяльності чи проведенні негласних слідчих (розшукових) дій за рахунок законодавчого уможливлення їх проведення в незалежності від тяжкості вчиненого діяння за окремими видами злочинів. Перелік цих категорій злочинів має визначатись з урахуванням актуальності протидії певному виду злочинності. На наше переконання корупційні злочини, перелік яких є законодавчо визначеним, мають бути при цьому обов'язково враховані. Такі законодавчі зміни до Кримінального процесуального кодексу України позитивним чином вплинуть на протидію корупції у приватному секторі, та актуалізують застосування норм, передбачених у ст. 354 Кримінального кодексу України «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації».

Список використаної літератури:

- 1 Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2016 року Генеральної прокуратури України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=112661&mp

ЧОРНОРОТ Н. В.

Братська районна державна адміністрація Миколаївської області,
завідувач сектору взаємодії з правоохоронними органами, оборонної
та мобілізаційної роботи апарату

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ЛІКАРСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ: ІСТОРІЯ І СЬОГОДЕННЯ

Актуальність проблеми протидії незаконному розголошенню лікарської таємниці, в тому числі і кримінально-правовими засобами, зумовлена умовами розвитку сучасного українського суспільства. Сучасний період розвитку протидії розголошенню лікарської таємниці характеризується зміною в Україні економічної формації, інтеграцією в загальноєвропейський і світовий простір з рецепцією ряду загальнолюдських цінностей, закріплених на рівні конвенцій і декларацій. Усе це стало

наслідком того, що на сьогодні лікарська таємниця охороняється кримінальним законом.

Під лікарською таємницею в юридичній літературі (наприклад, О.І. Мацегорін) розуміють різновид професійної таємниці, урегульований чинним законодавством, відповідно до якого медичні працівники, а також інші особи з огляду на виконання ними службових і трудових функцій зобов'язані зберігати від доступу сторонніх осіб інформацію, отриману щодо пацієнта в процесі його діагностування, лікування та реабілітації.

Додержання лікарської таємниці є прямим обов'язком медичних працівників, за її незаконне розголошення встановлено кримінальну відповідальність. Проте, чітко в українському законодавстві не визначено при яких обставинах і кому можна повідомляти відомості, що становлять лікарську таємницю, щоб не допустити неправомірного розголошення, що свідчить про недосконалість українського законодавства з даного питання.

Лише в ст. 40 Основ законодавства України про охорону здоров'я зазначено, що медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторону життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків.

Кримінальна караність даного злочинного діяння, бере своє коріння з Біблії. Так, в п.16 глави 27 Старого Завіту вказано, що той, хто відкриє таємницю, втратить довіру і не знайде друга до душі своєї. А в п. 23 даної глави зазначено, що хто відкрив таємницю, той утратив надію на примирення.

Саме поняття «лікарської таємниці» визначене приблизно в 400 році до нашої ери давньогрецьким лікарем Гіппократом в так званій «клятві Гіппократа», в тексті якої зазначено: «Що б при лікуванні, а також без лікування я не побачив і не почув стосовно життя людського того, що не слід будь-коли розголошувати, я промовчу про те, вважаючи подібні речі таємницею», текст якої насьогодні можна назвати «етичним кодексом лікаря». Саме цей припис перетворився на обов'язок лікарів не розголошувати інформацію про пацієнта.

Обов'язок дотримувати лікарську таємницю, але тільки для повивальних бабок, було встановлено в Лікарському Статуті (ст.173), в якому зазначалося, що повивальна бабка повинна проявляти завжди мовчазність, особливо в таких випадках, які не терплять розголошення».

В Кримінальних кодексах УРСР в редакціях 1922, 1927, 1960 років не було статті, яка передбачала б кримінальну відповідальність за незаконне розголошення лікарської таємниці. Були лише загальні норми про відповідальність посадових осіб за розголошення відомостей, які не підлягають оприлюдненню. Тому, новелою Кримінального кодексу України 2001 року і важливим кроком в українському

кримінальному законодавстві є стаття 145 «Незаконне розголошення лікарської таємниці».

Однак, за останні роки кількість таких злочинів, як розголошення лікарської таємниці, є незначною. Так, у Єдиному реєстрі досудових розслідувань за 2013 рік відповідно до ст. 145 КК України обліковано 2 кримінальних правопорушень, за 2014 рік — 3, за 2015 — 2 та 2016 рік — зареєстровано 8 кримінальних правопорушень. Проте, жодне кримінальне провадження з обвинувальним актом до суду не направлялося.

Звернувшись до зарубіжного досвіду, слід відмітити, що в більшості кримінальних кодексів зарубіжних держав, окремо не визначено кримінальну відповідальність за порушення лікарської таємниці. Так, лікарська таємниця є складовою професійної таємниці Франції, Швеції. Цікавою, з огляду на караність злочинного діяння в українському законодавстві, що передбачене статтею 145 КК України, є стаття 128-1 КК Естонії «Розголошення конфіденційної інформації, що стала відомою у зв'язку з професійною діяльністю», яка чітко передбачає перелік інформації, розголошення якої є злочином (а саме: інформація щодо походження, штучного запліднення, сім'ї чи здоров'я особи, що стала відома у зв'язку з професійною діяльністю).

У КК Республіки Білорусь (ст. 178) передбачена кримінальна відповідальність за умисне розголошення медичним, фармацевтичним або іншим робітником без професійної або службової необхідності інформації про захворювання або результати медичного освідчення пацієнта (розголошення лікарської таємниці). Більш суворо відповідальність передбачена пп. 2, 3 даної статті — розголошення лікарської таємниці щодо наявності у особи ВІЧ-інфекції та захворювання СНІД та діяння, що тягнуть за собою тяжкі наслідки.

У ст. 61 Основ законодавства Російської Федерації про охорону здоров'я чітко зазначено перелік відомостей, за яких допускається розголошення лікарської таємниці, що слід врахувати українському законодавцю при внесенні змін до законодавства.

Не містить повної заборони на розголошення лікарської таємниці і кримінальний процесуальний закон. Однак, вже в п. 1 ст. 69 Кримінально-процесуального кодексу України 1960 року, було зазначено, що лікарі (поряд з психологами, священнослужителями та фахівцями у галузі права) не можуть бути допитані з приводу того, що їм довірено або стало відомо при здійсненні професійної діяльності, якщо вони не звільнені від обов'язку зберігати професійну таємницю особою, що довірила їм ці відомості. Аналогічну норму збережено і в чинному КПК України 2012 року (п. 4 ч. 2 ст. 65).

Важливим кроком в українському законодавстві щодо збереження лікарської таємниці є прийняття законодавчого акту в 2006 році, що регулює питання заповнення медичними працівниками листка непрацездатності (вказання діагнозу хворого у вигляді шифру відповід-

но до Міжнародної статистичної класифікації хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я, прийнятої 43 Всесвітньою асамблеєю охорони здоров'я 1 січня 1993 року).

Нести та зберігати таємницю хворого (пацієнта) дуже важко. Однак, медичні працівники (інші службові особи) зобов'язані зберігати її з дотриманням чинного законодавства, етичних правил, які беруть своє коріння з виникненням медицини. В окремих випадках, якщо діяння спричиняють тяжкі наслідки, в Кримінальному кодексі України передбачена кримінальна відповідальність. Проте, слід пам'ятати і про відповідальність перед Богом — щоб не втратити лікарю довіру в людей та не втратити надію на примирення (перш за все на примирення з самим собою).

ПОЛЕГЕНЬКА О. Р.

Національна академія прокуратури України,
викладач відділу підготовки та підвищення кваліфікації
військових прокурорів

СПЕЦИФІЧНІ ОЗНАКИ СУБ'ЄКТІВ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ

Незважаючи на те, що положення інституту суб'єкта злочину є досить усталеними та ретельно дослідженими в теорії кримінального права, але це щодо загального поняття і ознак цього елементу складу злочину. Що стосується суб'єктів військових злочинів, то вони майже не вивчалися. На даний час немає жодної фундаментальної роботи яка б була присвячена суб'єкту військових злочинів.

Суб'єкт військових злочинів належить до категорії спеціальних суб'єктів, оскільки він витікає із особливостей вказаних злочинів: порушувати військовий порядок і понести за це відповідальність може не будь-яка особа, а лише та яка включена спеціальним способом у систему військових відносин, на яку покладений обов'язок дотримуватися встановленого порядку проходження військової служби.

Відповідно до ч. 1 ст. 401 КК України військовими злочинами визнаються передбачені цим розділом злочини проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними під час проходження ними навчальних (чи перевірних) або спеціальних зборів [1].